

Láng Eszter

Béke Nobel-díj egy „formabontó” közgazdásznak és bankjának

„A közgazdaságtant nem értéktelen,
hanem értékelvű tudománynak tartom,
melyből az erkölcs nem számúzhető.”
Kiss Károly

„Biztos-e, hogy a közgazdasági Nobel-díj jobb iránytű, mint mondjuk az irodalmi vagy a Béke Nobel-díj volt az elmúlt évtizedek során? Hol a határ a közgazdasági és nem közgazdasági között, hiszen 2005-ben a hadászati kihívások megoldására kifejlesztett játékelmélet képviselőit díjazták? És mit gondoljunk arról a Myrdal és Hayek által is említett különösségről, hogy egy időben az egymás fő ellenfelének számító irányzatokat díjazták?” Ezeket a kérdéseket Csaba László tette fel a Magyar Tudomány 2006/2-es számában¹ – nyilván nem véletlenül. Nem tudom azonban, hogy van-e egyáltalán iránytű. De hogy a 2006. év Béke Nobel-díját elnyerő *Muhammed Yunus professzor és az általa alapított és vezetett Grameen Bank „formabontó” közgazdasági felfogásával és főleg tevékenységével vívta ki a világ és a Béke Nobel-bizottság elismerését*, az nem kérdéses. És hogy a közgazdasági Nobel-díjat² is megkaphatta volna, abban a magam részéről (valószínűleg sokakkal együtt) egészen biztos vagyok.

A Nobel-békedíj egyike annak az öt Nobel-díjnak, melyet a svéd iparmágnás és feltaláló, Alfred Nobel hagyatéka révén osztanak ki. A fizikai, kémiai, fiziológiai-orvostudományi és irodalmi Nobel-díjat Stockholmban, a Béke-díjat Norvégia fővárosában, Oslóban adják át: odaítéléséről a norvég parlament által választott öttagú Norvég Nobel Bizottság határoz.

Nobel nem egy-egy tudományos pálya vagy életmű elismerésére szánta a díjat: végrendelete értelmében konkrét teljesítményért, eredményért adható – amit a díj odaítélésének indoklásában mindig le is írnak. Nobel-díjat a jelölt csak életében kaphat, így a tudományos élet és az irodalom jelesei közül számos személy végül nem érhetette meg, hogy rá kerüljön a sor, holott munkássága érdemessé tette volna az elismerésre. *A Nobel-békedíj az egyetlen, amit nem természetes személy is megkaphat*: nem is egy példa van arra, hogy szervezetek kapták a békedíjat. A díjat eddig többségükben politikusok, tudósok, békeharcosok, emberjogi

1 Csaba László: Közgazdasági Nobel-díjasok, 1969–2004 (Közgazdasági Nobel-díjasok, 1969–2004. Szerkesztette: Bekker Zsuzsa. Budapest, KJK/Akadémiai, 2005. 927 old.), 247. old.

2 A Közgazdasági Alfred Nobel-émlékdíjat a Svéd Bank (Sveriges Riksbank) alapította a Nobel-díjak kiegészítéseként, fennállásának 300. évfordulója alkalmából, 1968-ban, első ízben 1969-ben ítéltek oda. Célja a közgazdasági tudományok terén elért eredmények elismerése.

aktivisták kapták, akik a Nobel-bizottság szerint jelentős erőfeszítést tettek a világért. Alfred Nobel szándéka szerint a díjazott „legyen az a személy, aki a legtöbbet vagy a legkimagaslóbban tette a nemzetek barátságáért, a fegyveres erők csökkentéséért vagy megszüntetéséért, vagy békekongresszusok tartásáért és előkészítéséért.”³ A díjat valamely ügyben alkalmazott *megoldási módszerekért adományozzák*, nem pedig az üggyel kapcsolatos elhatározásokért, ígéretekért. Mivel a díj olyan személyeknek is kiosztható, akik be nem fejeződött békefolyamatokban vesznek részt, egyes díjazások utólag megkérdőjelezhetőnek tűnnek. Sokan vitatták például Theodor Rooseveltt, Jasszer Arafát, Lê Đúk Thọ és Henry Kissinger díjazását. A Nobel-Bizottságot sok kritika érte jobboldali csoportok részéről, amelyek azt tartják, hogy a döntések baloldali megfontolások alapján születtek.⁴ Voltak olyan évek is, amikor nem született döntés, és a díjat nem adták ki.

Egy idő óta a Nobel-bizottság szélesebb látókörben értelmezi a békéért folytatott tevékenységet: a békét már nem pusztán úgy tekinti, mint a katonai konfliktus hiányát. Az emberi jogok, a humanitarizmus, a környezetvédelem is beletartozik a béke értelmezésébe, ezért kaphatta meg például két éve a kenyai ökológus, Wangari Maathai⁵, vagy az Orvosok Határok Nélkül (Médecins Sans Frontières, Brüsszel).⁶

A bangladeshi Muhammad Yunus és bankja, a Grameen Bank mikrohitelrendszerével *a társadalmi békét segítette elő a terrorizmussal szemben*, melynek gyökere, ahogyan a történelem során mindannyiszor, jelenleg is a szegénységben keresendő. Az indoklás szerint „a szegények, különösen a nők gazdasági és társadalmi lehetőségeinek bővítéséért, úttörő mikrohitelkezési munkájukért” ítelték oda a díjat. „Tartós béke csak abban az esetben érhető el, ha a lakosság jelentős része eszközökhöz jut a szegénységből való kiemelkedéshez” – mondta indoklásában a Nobel-bizottság elnöke, a norvég Ole Danbolt Mjoes.⁷ A világot pedig napjainkban egyre inkább kevesek jóléte és sokak szegénysége, kiszolgáltatott helyzete jellemzi. A Föld népességének egyhatoda termeli meg, illetve nyújtja a világ áruinak és szolgáltatásainak mintegy 80 százalékát, hozzájuk jut a világ jövedelmének ugyanekkora hányada – átlagosan napi hetven dollár, miközben a Föld népességének háromötöde a világ jövedelmének mindössze 6 százalékát kapja meg – egy főre vetítve napi két dollárnál kevesebbet.

3 Wikipédia, <http://hu.wikipedia.org/wiki/Nobel-b%C3%A9ked%C3%ADj>, letöltve: 2007. február 21.

4 Uo.

5 „A közreműködéséért a fenntartható fejlődés, a demokrácia és béke érdekében.”

6 „A szervezet több kontinensen végzett úttörő humanitárius tevékenységéért.”

7 Thomas, Colette: Un Nobel pour la paix des ménages, 13/10/2006, RFI – Économie, http://www.rfi.fr/actufr/articles/082/article_46773.asp, letöltve 2007. február 21.

Muhammad Yunus olyan, *piaci alapon működő támogatási hitelrendszert* talált ki, amely sok millió szegény embernek (és családjának) segített a szegénységből, nincstelenségből és reménytelenségből kitörni. Ha ezt a tevékenységet a mai mainstream közgazdaságtan⁸ felől közelítjük meg, akkor eredményessége és egyáltalán fennmaradása nonszensz, bizarr, és legjobb esetben is utópisztikusnak⁹ minősíthető. De működik! – tegyük hozzá kaján mosollyal azok számára, akik nem látnak és nem is akarnak látni a „közgazdasági érték” szűk és homályos szemüvege által behatárolt területen túlra.

Véletlen-e vajon, hogy Muhammad Yunus közgazdasági diplomával olyan üzleti vállalkozásba kezdett, amely megváltoztatta a hitelezés általános gyakorlatát? Ebben a hitelezési formában, a szegényeknek nyújtott hitelezésben ugyanis az a meglepő, hogy *olyanok juthatnak kölcsönhöz, akik semmilyen anyagi biztosítékot nem tudnak felmutatni a felvett hitel visszafizetésének garantálására*. Márpedig az üzleti életben effajta kockázatokat a bankok és egyéb vállalatok nem szoktak vállalni, hiszen a hitelek vissza nem fizetése létüket veszélyeztetné.

Az 1976-ban alapított Grameen Banknál a becsületszó a garancia. Nehéz ezt a mi világunkban megérteni, ahol a bizalom (és féltő, hogy a becsület is?) kivészőben van, és a piaci siker és kényszer sokakat gátlástalanná és részvétlenné formál. A *bizalomra alapozó kölcsönrendszer* azonban nagyon jól működik. A banki kölcsön felvételéhez a hiteligénylőnek 5-6 másik személlyel és/vagy kis céggel „szolidaritási csoportot” kell létrehoznia. Ez az úgynevezett group-lending. A csoport tagjai közül először ketten kaphatnak hitelt, és a tagok szerződésben vállalnak egyetemleges felelősséget egymás hiteleinek törlesztéséért, ezzel nyújtva garanciát a hitelező számára. A többi tag általában akkor kap hitelt, ha az előző hitelfelvevők a hitelt visszafizették.¹⁰ A pénzügyintézet semmilyen más biztosítékot vagy fedezetet nem követel meg az igénylőktől. A hiteligénylők becsületükre ígérik, hogy visszatérítik a kölcsönt, és közösen vállalják a felelősséget. A közösség bizalma segíti az egyes személyek megélhetését, ami visszahat a közösségre is. „Bangladesben, ahol semmi nem működik, ahol nincs elektromosság, a mikrohitel olyan precíz, mint az óramű.”¹¹ M. Yunus és a Grameen

8 E szerint a piac és a szabadkereskedelem mindenk fölötti értékek, amelyeket nem lehet megkérdőjelezni. Ezen ideológia elfogadásának következménye, hogy a Világkereskedelmi Szervezet (World Trade Organization, WTO) belül igen nehéz a szabadkereskedelemmel szemben más (például nemzeti, kisközösségi, környezetvédelmi, kulturális) értékekre vagy érdekekre hivatkozni.

9 Magam viszont Théodore Monod-val egyet érve azt gondolom, hogy az utópia egyszerűen az, amit még nem próbáltak ki.

10 De létezik az a gyakorlat is, hogy a csoport minden tagja felveszi a hitelt, és kölcsönösen garanciát vállalnak a visszafizetésre.

11 www.bvk.weboldalak.ps.hu/index.php?m=444&id=1957&PHPSESSID=e51f8b6b000692478419c56f0e3e836d. letöltve: 2007. március 6.

Bank bebizonyította, hogy még a legszegényebbek is tudnak cselekedni saját előrejutásuk érdekében, ha eszközöket kapnak hozzá.¹²

A Grameen tehát a konvencionális bankok metodológiájával szöges ellentétben álló módszert alkalmaz. Ez az, amiért megítélésem szerint a közgazdasági Nobel-díjat is megkaphatta volna! Alapfilozófiája, hogy *a szegények is lehetnek jó adósok.* A konvencionális banki működésben minél több anyagi erőforrással rendelkezik a kliens, annál több hitelhez juthat, és fordítva, ha kevéssel rendelkezik vagy éppen semmivel sem, nem kap hitelt. Ennek alapján a világ lakosságának fele egyáltalán nem juthat hitelhez. A hagyományos banki hitelezésnél biztosítékot kérnek, a Grameennél nem kell biztosítékot felmutatni, pontosabban biztosítékként nem anyagi erőforrást követelnek: *a hitel visszafizetését az emberben rejlő potenciális képességek garantálják.* A konvencionális bank célja a profitmaximalizálás. A gazdasági hatékonyság fogalma nem kezeli az olyan jellegű hatásokat, mint a közösség, a család önbecsülésének növekedése, melynek közvetlen gazdasági haszna nincs, a társadalom szempontjából viszont értéket jelent. E fogalom nem ismeri a lojalitást sem helyhez (szülőföld, lakóhely), sem közösséghez.

A Grameen Bank a hitelfelvételt emberi jogként kezeli. Célja pénzügyi szolgáltatások nyújtása a szegényeknek, főleg a nőknek, hogy lehetővé váljon számukra a nyomor leküzdése, profitábilis tevékenységet tudjanak elérni, megalapozzák életüket, családjukban státuszt vívjanak ki, és ne legyenek kiszolgáltatottak. *Összetett, társadalmi és gazdasági aspektusokat figyelembe vevő célrendszer követ tehát a Grameen Bank.* Tudja, hogy *szükség van gazdasági szemléletre, de azt is tudja, hogy csak a társadalmi és etikai szemlélettel együtt alkalmazható.* Ezeknek együttesen kell érvényesülniük.

A konvencionális bank azt veszi figyelembe, mije van már a hitelfelvevőnek. A Grameen azt veszi figyelembe, mire juthat az ember potenciálisan. A konvencionális bank a gazdagokra, elsősorban pedig a férfiakra irányítja figyelmét, a Grameen a szegényekre, azon belül főleg a nőkre, ugyanis a fejlődő országokban a jellemző vállalkozási formák a nők által végzett munkák. Gyakori ugyanakkor, hogy az általuk megkezdett tevékenységet férfiak folytatják, a pénzügyeket azonban továbbra is a nők intézik.

A hagyományos bankok a nagyobb településeken, gazdasági központokban, városokban koncentrálódnak. A Grameen Bank eljut a legkisebb településekre is. *Nem a kliens megy a bankhoz, hanem a bank megy a klienshez.* 20 885 munkatárs jut el 6,91 millió ügyfélhez 74 462 bangladesi falura kiterjedően.¹³ A bank és az ügyfél között nincs törvényi instrumentum arra az esetre, ha az adósnak fizetési nehézsége támad. A hagyományos bank ilyenkor igyekszik a biztosítékok (kezes, fedezet) révén mielőbb visszaszerezni a hitelezett összeget, a Grameen

12 A Grameen Banknak ma 6 millió ügyfele van, többségük nő.

13 <http://www.grameen-info.org/bank/GBdifferent.htm>, letöltve: 2007. február 23.

pedig mindent megtesz azért, hogy a bajba kerülőnek segítsen talpra állni, legyőzni a nehézségeket, emellett a csoporttagok is jótállnak bajba került társukért, mert senki nem vállalja szívesen a megbélyegzést. Ez a kulcsa annak, hogy noha a hitelek visszafizetését – jelzáloggal terhelhető vagyontárgyak hiányában – semmi nem garantálja, a törlesztési ráta legalább 95 százalék. A nem törlesztők aránya tehát nagyon csekély, és jócskán alatta marad a fejlett világ hitelkártya-adósaiénak.

A Grameennél a hitelek kamatlába a felmérések szerint átlagosan évi 35 százalék. Ez ugyan messze felülmúlja a hagyományos kölcsönöknél elérhető hozamot, ám jóval alacsonyabb, mint a legszegényebbeket a halmozódó tartozások miatt gyakorlatilag rabszolgasorba taszító uszorások által kért havi 10–15 százalék. A Grameennél azonban a hitel soha nem haladhatja meg az alaptőke összegét, míg a hagyományos banki gyakorlatban egy hosszú lejáratú hitel kamatterhe többszöröse is lehet az alaptőkének. A kamatláb egyébként a Grameennél azért ilyen magas, mert magának a konstrukciónak a fenntartása is költséges, mivel a részleteket a bank megbízottai jellemzően heti rendszerességgel gyűjtik össze, ami temérdek alkalmazottat igényel. Ez azonban a másik oldalról tekintve újabb foglalkoztatottakat jelent.

Ezt a Yunus által meghonosított mikrohitel-konstrukciót a világban számos pénzintézet is átvette, s maga a Grameen Bank a chicagói gettótól az észak-amerikai indián rezervátumokig vagy az északi sarki vidékekig indított mikrohitel-programokat.¹⁴ A Grameen Bank Modell alapján a világ mintegy 100 országában több mint 10 ezer takarékszövetkezet, pénzügyi közvetítő, kisbank, valamint civil- és segélyszervezet foglalkozik azzal, hogy mikrovállalkozásoknak nyújtott kölcsönökkel emeljék ki a legszegényebbeket a nyomorból. Az érintettek sokszínűsége miatt nehéz megrajzolni az úgynevezett mikrofinanszírozás hatókörét. Becslések szerint világszerte kialakultak bizonyos szabályok is: a hitel összege a legtöbb fejlődő országban 100 dollár alatt marad, és készpénzben adják. Az afrikai, ázsiai és latin-amerikai országokban például kézműves-vállalkozás indítható belőle.

Maga a gondolat, hogy a szegényeknek is legyen bankjuk, nem új. Alexis de Tocqueville-nak,¹⁵ de a szocializmus előfutárainak is voltak ilyen elképzelései a 19. században, és később meg is születtek az első kölcsönös segélynyújtási intézmények, ám a legszegényebbeknek nyújtandó hitelt valójában senki sem találta kifizetődőnek. A világnépeesség fele nem élvezheti a banki szolgáltatásokat. Kölcsönt adni ezeknek az embereknek egyet jelent azzal, hogy hozzásegítik őket a munkához és a megélhetéshez. Muhammad Yunus e területen úttörő munkát végzett.

14 Libération, 2006. okt.13.

15 Textes économiques. Anthologie critique par Jean-Louis Benoît et Eric Keslassy, Coll. Agora, éd. Pocket, 2005, 480 p. http://www.alternatives-economiques.fr/lectures/L236/NL236_007.html, letöltve 2007. március 6.

Yunus, jómódú család gyermekeként, közgazdászdiplomát szerez Dhakában, és kis kitérő után¹⁶ Fulbright-ösztöndíjjal az Egyesült Államokba utazik további tanulmányok folytatására. A Vanderbilt Egyetemen doktorál, (témavezetője Nicolas Georgescu-Roegen, akit ma a világ a „fenntartható csökkenés” témájában végzett kutatásai miatt ismer), majd a Közép-Tennessee-i állami egyetemen vállal tanári állást. Bangladesh függetlenné válása után hazatér, és először a kormány Tervezési Bizottságának igazgatóhelyettese, majd az 1966-ban alapított, vidéki környezetben elhelyezkedő Chittagong-i Egyetem közgazdasági tanszékének vezetője lesz.

Muhammed Yunusnak a Bangladesh-i 1974-es szörnyű éhség idején azzal kellett szembesülnie, hogy mindazok a jól hangzó közgazdasági elméletek, amelyeket tanult és tanított, a valóságban nem akadályozzák meg a nincstelenség éhhalálát.¹⁷ Hallgatóiból „kutatási akciócsoportot” hoz létre, amelynek első munkái agronómiai kérdésekkel foglalkoznak.¹⁸ Ezt követően jön rá, hogy azoknak a problémáknak a jelentős része, amelyekkel a Jobra-i¹⁹ szegény parasztok küszködtek, abból ered, hogy nincs kapcsolódásuk a tőkéhez: földjeik általában annyira kicsik, hogy a bankok nem fogadják el garanciaként. A szegények csak a helyi uzsorásokhoz fordulhatnak hitelért, akik havi több mint 20%-os kamatot számítanak fel a kölcsönért. Ez többnyire teljes nyomorba dönti a kölcsönt felvevőket.

1976-ban ajánlja fel az ifjú professzor az első „mikrohitelt” Jobra néhány tucat lakosának, saját pénzéből. Ez a gazdagabb országokban élők számára nevetésgépesen csekély, mindössze 27 dollárt kitevő hitelösszeg a hitelezettek anyagi helyzetére nagyon gyors, pozitív hatást gyakorol, és nehézségek nélkül tudják visszafizetni a kölcsönvett pénzt. Az egy faluból öt, majd tíz lett, majd még több. Senki nem hitt igazán benne, de a professzor ment a maga útján.

Yunus ezután egy kereskedelmi bankot vett rá arra, hogy mikrohitelt folyósítson, majd 1977-ben Grameen név alatt elindítja saját mikrohitel-programját, amely Bangladeshben azonnali sikert eredményezett.

A Grameen 1983-tól banki intézményként működik, 1989-től pedig más országok számára is modellül szolgál. Ma a Grameen Banknak 60 országban van kirendeltsége. És hogy a hitelek oroszlánrészét szegény parasztasszonyoknak nyújtják, akik korábban soha nem bántak pénzzel és írni-olvasni sem tudnak, annak az az egyszerű oka, hogy e nők a nagyon szoros költségvetésből a férfiakkal jobban képesek fedezni a család megélhetését.²⁰ A mikrohitel egyébként az egyik

16 Megalapítja 21 évesen Kelet-Pakisztán első high tech berendezésű csomagolóanyag- és nyomdaüzemét, amelyhez az állami Industrial Bank óriási hitelt nyújtott. A vállalat kitűnően működik, de Yunus 1965-ben öccseire bizza a vezetést, ő maga pedig az USA-ba megy.

17 »Une terrible famine frappait le pays, et j'ai été saisi d'un vertige, voyant que toutes les théories que j'enseignais n'empêchaient pas les gens de mourir autour de moi«. Idézi a *Le Monde*, 2006, október 15–16, 4. old.

18 Új rizsfajták ültetése.

19 A Chittagong-i Egyetemen szomszédos község.

20 Bernard Demonty: Un prêt de 27 dollars à 42 personnes, *Le Soir*, 14-15 octobre 2006

legjobb eszköz lehet a nők emancipációjában is, hívta fel a figyelmet a francia köztársasági elnök egy 2004-es beszédében.²¹

A Grameen Bank az évtizedek során jelentősen diverzifikálta tevékenységét: jelen van a textiliparban, a távközlésben, a napenergiát hasznosító villamosiparban stb. A Nobel-díjjal járó, 1 millió 100 ezer eurónak megfelelő összeget is újabb vállalatok létrehozására fordítják: a Danonnal közösen egy nem nyereség-érdekelt élelmiszergyártó üzemet építenek, hogy a szegények dús tápanyagtartalmú és megfizethető ételhez jussanak. A Nobel-békedíjjal járó összeg másik részét további, nem profitérdekelt beruházásokra, egy szemészeti kórház, valamint egy víztisztító üzem létesítésére fordítják.²²

A Béke Nobel-díj nemcsak a világhírt hozta meg a külföldön eddig elsősorban szakmai körökben ismert Muhammed Yunusnak, hanem a figyelem központjába terelte egyúttal a legszegényebbek kisvállalkozásait segítő hitelezést is. A legismertebb Yunus-féle mikrohitel-programok kezdetben a gazdaságilag elmaradott országokban terjedtek el. Ezek a hitelek főként olyan kisvállalkozói tevékenységekhez jelentettek és jelentenek ma is segítséget, melyek európai szemmel nézve roppant kicsinyek: például piaci cipőjavítók felszerelésének, napi egy-két karton cigarettát értékesítő kiskereskedők első készletének megvásárlásához, vagy éppen utcai telefonszolgáltatáshoz szükséges egyetlen mobilkészüléknek a megvételéhez elegendő összegekről van szó. Ennek megfelelően a hitelösszeg sem haladja meg a maximum néhány száz dollárnak megfelelő helyi fizetőeszközt. Ezekre az ügyletekre az a jellemző, hogy a hagyományos fedezeti formák (ingó- és ingatlan-jelzálog, bankbetét stb.) szinte teljesen hiányoznak, a hitelösszeg-igény kifejezetten alacsony, a megtérülés gyors, a futamidő rövid.

Bár a mikrohitelkezési gyakorlat a fejlődő országokban terjedt el leghamarább, maga a módszer – több-kevesebb eltéréssel – sikeresen működik fejlett nyugat-európai országokban, de az USA-ban és Kanadában is, és Kelet-Európában is megindult. A mikrohitel persze nem varázsszer a szegénység ellen, de sok millió szegény embernek segít.

Portugáliában például, ahol a kölcsönt nem hagyományos bankok nyújtják, hanem a Hitelhez Való Jog Nemzeti Egyesülete (ANDC) révén lehet hozzájutni,²³

21 G8: développer les micro-crédits: Le président de la République proposera au G8 „des initiatives” pour développer le micro-crédit, Palais de l’Elysée – mardi 18 mai 2004

22 Bangladeshi Nobel winner to give prize money away (AFP) 13 October 2006, Khaleej Times Online, www.khaleejtimes.com/DisplayArticleNew.asp?xfile=data/subcontinent/2006/October/subcontinent_October492.xml§ion=subcontinent, letöltve 2007. március 7.

23 Associação Nacional de DIREITO ao CRÉDITO: Az egyesületet „a társadalomból kirekesztettek integrálását segítő” hozta létre 1998-ban néhány ismert portugál személyiség, köztük Maria de Lourdes Pintasilgo volt miniszterelnök, Jorge Wemans, a Lusa nemzeti hírügynökség egykori igazgatója, Roberto Cameiro korábbi oktatási miniszter. Forrás: Muharay Katalin: Kis pénz, nagy ugrás, HVG, 2007. január 4. www.aiep.eu/trabalhos/katilin_muharay/04_jan_2007.doc, letöltve 2007. február 27.

az induláshoz kapott néhány ezer eurós mikrohitelnek köszönhetően számos vízvezeték-szerelő, karosszerialakatos vagy éppen takarítócég, varróműhely és kisbolt is sikeresen működik. Az ANDC azoknak nyújt segítséget üzleti elképzeléseik megvalósításához, akik megfelelő garanciák híján kiszorulnak a banki hitelezésből. E hitelezési formát először 1999-ben hirdették meg. A jelentkezők több mint fele nő, és már nem fiatal.²⁴

Az ANDC három pénzüintézzettel kötött megállapodást a hitelek finanszírozására, ezek: az állami Caixa Geral de Depositos, a Banco Espirito Santo (BES) és a Banco Comercial Portugues (BCP). A kérelmezők az egyesülethez és közvetlenül a bankokhoz is benyújthatják üzleti tervüket. A hitelhez három kezes szükséges, viszont anélkül is felvehető, hogy a kérelmezőnek lenne bankszámlája, fix állása vagy havi fizetése. A bankok kedvező feltételekkel, 5 százalék körüli kamatra nyújtják a hitelt, amit három év alatt kell visszafizetni. A projektek 80 százalékát fogadják el, és 1999 és 2006 között 2,8 millió euróból 630 vállalkozás kelt életre. A visszafizetési hányad 96 százalékos.²⁵ Az ANDC által közvetített hitelek felső határa 5 ezer euró.²⁶ A hitelfelvevők között igen sok bevándorlót találunk. A mikrohitelzésben évi 250 ezer eurós kerettel részt vevő BES szerint például a Portugáliában élő kelet-európai bevándorlók 40 százaléka tervezi önálló vállalkozás indítását.²⁷

Magyarországon a gazdasági és jogi környezet nem teszi lehetővé, hogy a fenti, informális jellegű gazdasági tevékenységek tartós és legális megélhetési formát jelentsenek, ezért a hagyományos értelemben vett, valódi mikrohitelnyújtásra sincs lehetőség, pedig létezik több, jól körülhatárolható célcsoport, mely nem képes kisvállalkozói tevékenységéhez forrást biztosítani a hagyományos hitelezési keretek közt, mivel nem felel meg a kereskedelmi bankok által támasztott feltételeknek.²⁸ Képtelen tehát annak az első lépésnek a megtételére, mely az informális szektorból a bankképes, fejlesztési források megszerzésére alkalmas szint felé vezet. Talán megérjük egyszer, hogy a hitelezési gyakorlatnak ez a formája teret kap hazánkban is, és hozzásegíti a legszegényebbek közül azokat, akiknek életképes ötleteik vannak, hogy kitörjenek kilátástalan gazdasági-társadalmi helyzetükből.

24 Sokan közülük a portugál gazdaságban egykor jelentős szerepet betöltő textil- és cipőgyárak bezárása, illetve keletre vándorlása miatt maradtak munka nélkül.

Forrás: www.aiep.eu/trabalhos/katilin_muharay/04_jan_2007.doc, letöltve 2007. február 27.

25 Intervenção do Presidente da ANDC na Cerimónia da assinatura do Protocolo com o IEFP, 28/12/2006. Forrás: www.microcredito.com.pt/documentos/Proto_IEFP_ANDC_InterPr.pdf, letöltve: 2007. március 7.

26 Ha az üzleti terv sikere biztosítottnak látszik, a BCP ennek a háromszorosát is hajlandó meghitelezni.

27 Forrás: Muharay Katalin: Kis pénz, nagy ugrás, HVG, 2007. január 4.

www.aiep.eu/trabalhos/katilin_muharay/04_jan_2007.doc, letöltve 2007. február 27.

28 Lásd például a Magyar Fejlesztési Bank honlapján közzétett mikrohitel-felvétel feltételeit. <http://www.mfb.hu/index.php?pageid=514>, letöltve: 2007. március 7.